

УДК 332.122

DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2024.20.39>**Плотнікова М.Ф.**

кандидат економічних наук, доцент,
Поліський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2852-3009>

Присяжнюк О.Ф.

кандидат економічних наук, доцент,
Поліський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0066-9065>

Мосієнко О.В.

кандидат економічних наук, доцент,
Поліський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-6148-2018>

Plotnikova Mariia, Prysiazhniuk Oksana, Mosienko Oksana
Polissya National University

ЕКОЛОГІЧНИЙ СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ В УПРАВЛІННІ КОНФЛІКТАМИ В БІЗНЕСІ ТА ГРОМАДАХ

ECOLOGICAL RURAL TOURISM IN CONFLICT MANAGEMENT IN BUSINESS AND COMMUNITIES

Управління конфліктами в адмініструванні, комунікаціях бізнесу та громад – процес вирішення суперечок, розбіжностей, протиріч та негативних емоцій, які можуть виникати між різними сторонами, зацікавленими у співпраці, взаємодії, обміні інформацією, товарами, послугами тощо. Цей процес вимагає від учасників конфлікту володіння навичками ефективною комунікації, вміння слухати, розуміти, висловлювати свої думки, почуття, потреби, інтереси, співчуття, толерантності, компромісу, співробітництва, підготовки, медіації, арбітражу тощо. Метою управління конфліктами є досягнення взаємно прийняттого, справедливого, вигідного для всіх рішення, яке забезпечує збереження та покращення відносин між сторонами, підвищення їх задоволеності, мотивації, продуктивності, лояльності, довіри, співпраці тощо.

Ключові слова: інновації, управління, сільські території, багатофункціональний розвиток, комунікації, родові садиби, родові поселення.

Conflict management in administration, business and community Communications is the process of resolving disputes, disagreements, contradictions and negative emotions that may arise between different parties interested in cooperation, interaction, exchange of information, goods, services, etc. This process requires participants in the conflict to have effective communication skills, the ability to listen, understand, express their thoughts, feelings, needs, interests, compassion, tolerance, compromise, cooperation, preparation, mediation, arbitration, etc. The goal of conflict management is to achieve a mutually acceptable, fair, beneficial solution that ensures the preservation and improvement of relations between the parties, increasing their satisfaction, motivation, productivity, loyalty, trust, cooperation, etc. To do this, it is necessary to determine the causes, types, stages, consequences of the conflict, as well as choose the most appropriate style, method, strategy, tactics of conflict management, depending on the situation, characteristics of the parties, goals, resources, time, and so on. Conflict management as a process that helps people resolve conflicts in a constructive and effective way is an important skill of those who work in administration and communications, since conflicts are an integral part of working life. In administration, conflicts can occur between employees, managers, and clients. Effective conflict management helps maintain a positive work environment, increase productivity, and avoid legal problems. The principles of conflict management in administration are the ability to recognize conflict at an early stage, attentive listener, attentive to all parties

to the conflict, transparency and honesty, focus on solving the problem rather than blaming, ability and willingness to compromise. The organization of ecological and family homestead settlements as an experimental platform and a unique opportunity to model the Society of the future offers innovative soft practices of conflict management through building a sustainable positive community of like-minded people in harmony with nature.

Keywords: *innovations, management, rural areas, multifunctional development, communications, Family Homestead, Family Homestead Settlements.*

Постановка проблеми. Управління конфліктами бізнесу та громад – це процес вирішення суперечок, розбіжностей, протиріч та негативних емоцій, які можуть виникати між різними сторонами, зацікавленими у співпраці, взаємодії, обміні інформацією, товарами, послугами тощо. Цей процес вимагає від учасників конфлікту володіння навичками ефективної комунікації, вміння слухати, розуміти, висловлювати свої думки, почуття, потреби, інтереси, співчуття, толерантності, компромісу, співробітництва, підготовки, медіації, арбітражу тощо. Метою управління конфліктами є досягнення взаємно прийняттого, справедливого, вигідного для всіх рішення, яке забезпечує збереження та покращення відносин між сторонами, підвищення їх задоволеності, мотивації, продуктивності, лояльності, довіри, співпраці тощо. Для цього необхідно визначити причини, типи, стадії, наслідки конфлікту, а також вибрати найбільш підходящий стиль, метод, стратегію, тактику управління конфліктом в залежності від ситуації, особливостей сторін, цілей, ресурсів, часу тощо. Активізація процесів протидії визначає актуальність напрацювання механізмів запобігання негативних сучасних викликів.

Аналіз останніх дослідження і публікацій. Питання управління конфліктами в адмініструванні бізнесу та громад вивчали багато закордонних та вітчизняних авторів, які зробили вагомий внесок у теорію та практику цієї галузі. Деякі з них це такі закордонні автори: Дж. Баркер, Дж. Бертон, Р. Блейк, Дж. Галтунг, Дж. Голдберг, Т. Кілманн, Дж. Колберт, Дж. Костер, Дж. Лакс, Р. Левін, Дж. Ледерак, К. Льюїс, Дж. Маунтон, У. Паттон, С. Поуп, Л. Санделл, Дж. Себеніус, К. Томас, У. Урі, Р. Фішер, Дж. Фолгер та інші. Серед вітчизняних авторів наші дослідження спиралися на доробок таких дослідників як О. Білецький, О. Бондаренко, О. Гаврилюк, О. Данильчук, О. Запорожець, О. Карпенко, О. Левченко, О. Марченко, О. Олійник, О. Панасюк, О. Савченко, О. Ткаченко, О. Федорова, О. Харченко та інші. Так, Томас Кілман, один із найвідоміших теоретиків у галузі управління конфліктами, розробив модель управління конфліктами, яка включає п'ять основних стилів: конкуренція, співпраця, компроміс, уникнення та пристосування. Роберт Бейлінг розробив модель управління конфліктами, яка включає три основні стилі: конкуренція, співпраця та компроміс. Джон Грінберг, автор книги «Діалог: універсальний мовний інструмент для вирішення конфліктів», описує діалог як ефективний метод вирішення конфліктів. Марті Лікерт у своїй монографії «Приховані конфлікти» ілюструє приховані конфлікти, які можуть виникати в організаціях, а Керрі Джонсон, автор книги «Ефективне управління конфліктами», наголошує на основних принципах та техніках ефективного управління конфліктами. Серед вітчизняних авторів відмітимо Валентину Шпакову, Ігора Шевченка, Олександра Стельмаха, Ольгу Піроженко, які демонструють основні принципи та техніки управління конфліктами в організаціях, бізнесі, публічному управлінні, продажах та закупівлях в Україні. Ці дослідження підтверджують важливість ефективного управління конфліктами в різних контекстах.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є обґрунтування інструментів подолання конфліктів в адмініструванні та комунікаціях бізнесу та громад. Завданням дослідження є: 1) виявлення причин виникнення конфліктів; 2) пошук інструментів, механізмів та алгоритмів їх розв'язання; 3) обґрунтування оптимальних напрямів впровадження системи розв'язання конфліктних ситуації на основі зарубіжного досвіду та вітчизняної практики.

Виклад основного матеріалу. Не секрет, що у нас зараз всі капсулювались бізнес, влада, журналісти, громадські організації – всі гуртуються та збирається окремо і це формує постійне відчуття поляризації соціуму. Актуальним залишається факт відсутності діалогу між суспільством, бізнесом, владою, силовиками та військовими тощо. Багатьох непорозумінь можна уникнути, виявляючи наболілі та типові проблеми. Часто саме недовіра – є ключовою проблемою відсутності діалогу. За нашими дослідженням, коли немає довіри, нема співробітництва. Нема співробітництва нема довіри. Розірвати це коло дуже складно. Але зробити це може лише місцеве лідерство – голови громади, окремих активістів різних груп жителів. Це потребує великих інтелектуальних зусиль і психологічної стійкості. Адже потрібно витримати на початку купу негативної енергії, яка накопичена і яку кожен хоче викинути на когось. Тут напевне значну роль грає психологічне налаштування багатьох: світ не дружній до людини. Насправді налаштування на парадигму: світ дружній для людини, може змінити все. Відновлення Довіри та Комунікації через внутрішню Любов допомагає вистояти перед багатьма викликами та сформуванню нову культуру спілкування, вирішення конфліктів та створення державних інституцій нового рівня. Саме таким є ненасильницьке спілкування та ефективна взаємодія з людьми у різних умовах, коли ми свідомі духовні чисті. Це ілюстрація того, які ми прогресивні та цивілізовані: скільки любові та творчості навколо. Насправді, нам нема чого боятись. Ми в тренді. Саме нас такими підтримує увесь світ. Все інше наносне й тимчасове, в епоху Відкритості – страх недовіра не має майбутнього. Недосконалість державних інституцій, корупція, розшарування суспільства, організована злочинність спонукають, зокрема молодь, залишати країну, стимулюючи економічну еміграцію до Польщі, Західної Європи, США, Канади. Проблеми соціуму, у першу чергу, відображаються на бажанні людей народжувати дітей. У 2023 р. спостерігається подальше зниження народжуваності, що обумовлене політикою, пандемією та загострене війною (рис. 1 ілюструє ситуацію на прикладі України). За даними Українського інституту майбутнього у 2023 р. чисельність населення України становить 29 млн. осіб, з яких близько 17 млн осіб економічно неактивні (пенсіонери та діти до 15 років), а політичні потрясіння ускладнюють суспільну взаємодію, а серед інших 12 млн осіб 6 млн осіб є працівниками бюджетної сфери, а інші значною мірою безробітні [14].

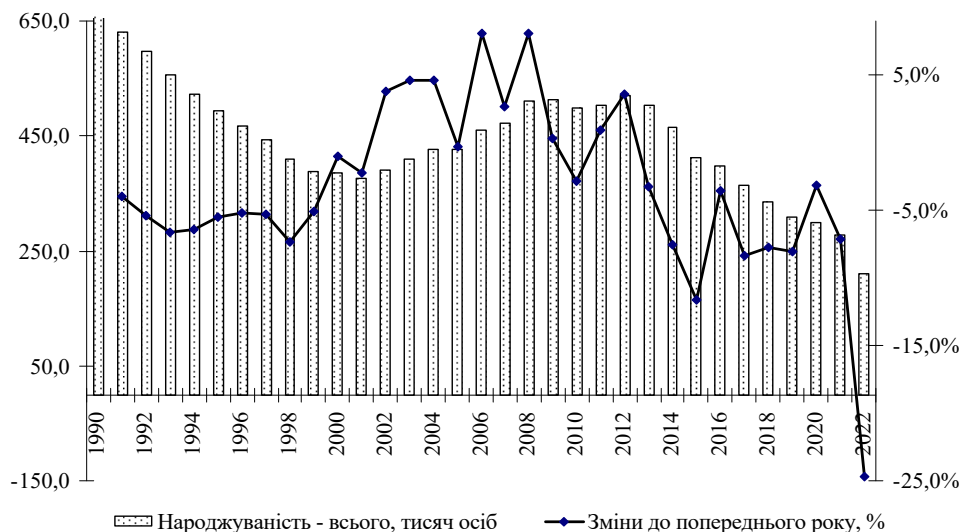

Рис. 1. Тренд народжуваності в Україні

Джерело: за даними [13]

Географічна характеристика рівня народжуваності відображена на рис. 2, де більш стабільні та спокійні західні регіони позначилися вищими показниками народжуваності, тоді як значно нижчі показники ілюструють промислово розвинені східні регіони. Проведене Інститутом громадянського суспільства опитування мешканців сільських територій засвідчило, що існує стійкий інтерес до сільської тематики, якою цікавляться різні групи людей, мешканці сільських територій користуються Інтернетом. Більшість респондентів мають прямі або опосередковані зв'язки з селом, незалежно від того, чи вони живуть у місті чи у селі. Село асоціюється у респондентів з певними уявленнями та стереотипами: частина респондентів сприймає село як місце спокійного життя, близьке до природи, тоді як інші вважають, що село має більше проблем через менш розвинену інфраструктуру та послуги. Опитування також виявило ключові проблеми, з якими стикаються сільські території. До них належать відсутність робочих місць, недостатність соціальних послуг (освіта, медицина), інфраструктурні недоліки та ізоляція від більших міст та ринків. Респонденти наголошують на потребі покращення інфраструктури, доступу до послуг та створення можливостей для розвитку місцевої економіки, що може сприяти зменшенню міграції до міст. Існує загальна думка серед респондентів про важливість місцевого самоврядування та участі громади у прийнятті рішень, що стосуються розвитку сільських територій. У відповідь на запитання, які категорії містян можуть переїхати в село, ними виявилися забезпечені пенсіонери (15,2% респондентів) та вихідці з села, які завершили кар'єру у місті (24,3%), що є типовою тенденцією у сучасній Європі, а також ті, хто працює дистанційно – (23,6%).

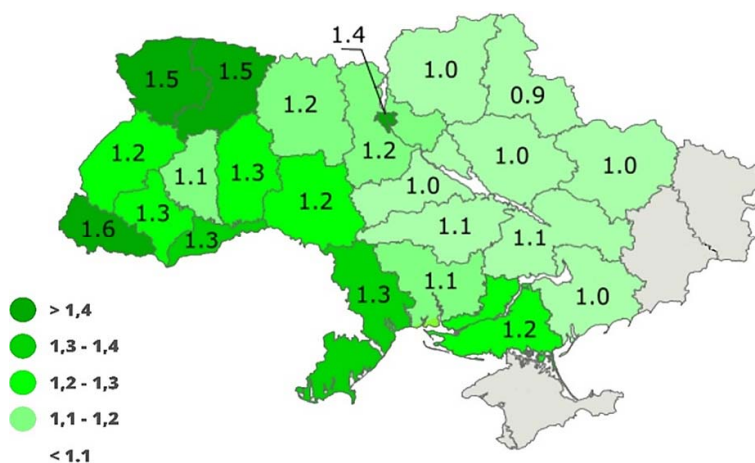

Рис. 2. Географічна характеристика рівня народжуваності в Україні 2020 р.
Джерело: за даними [13]

Війна накладає свій відбиток і тому багато респондентів вважаються, що основним ресурсом для сіл можуть бути вимушені переселенці [10]. Цікаво, що тут відмінність між жителями міст і сіл є суттєвою. Значно менше жителів міст вважають, що вимушені переселенці можуть переселитись в село і водночас майже в двічі більше від сільських жителів, міські жителі схильні вважати про переселення в село забезпечених пенсіонерів та самозайнятих осіб. Ми доповнили це дослідження власним опитуванням (табл. 1). Портрет респондентів наведено у таблиці 2. Характеристика опитаних у цілому наближається до структури українського соціуму та відтворює склад «мешканців» віртуального середовища. Головною рисою відповідей став виявлений інтерес до сільського способу життя та сільських територій у цілому та проактивну

позицію користувачів Інтернет у суспільному житті громади та країни у цілому. Наразі навіть міські мешканці переймаються проблемами села й сприяють їх розв'язанню. А тенденції в Україні та світі (зокрема, пандемія та війна [10]) роблять життя у сільській місцевості все більш запитаним, а сільське походження характерне для значної кількості мешканців, а безперспективним його вважає невисока частка респондентів (наразі життя за містом асоціюється з котеджами заможних людей, тишею, вищим рівнем безпеки, натуральним продовольством та можливістю забезпечити власну спроможність).

Таблиця 1

Сприйняття сільської місцевості мешканцями різних населених пунктів*

Категорія населеного пункту	Бідність	Місце без перспектив	Безпека, тиша і спокій, низький рівень злочинності	Українські традиції	Майданчик для розвитку	Ресурси, продовольча безпека, домашня їжа, можливість маги город	Важка праця	Неосвічені, некультурні люди	Бруд, сміття, алкоголізм, заздрість	Взаємодопомога сусідів	Лігня прохолода, комфортні умови, Малі витрати на проживання
Мешканці міст	13	17	65	49	9	41	11	6	3	20	23
Мешканці селищ	19	33	53	42	8	45	17	7	6	31	19
Мешканці сіл	7	21	43	38	7	52	32	8	7	39	17

*Примітка. Респонденти у відповідях могли обрати більше, ніж одну категорію.

Джерело: сформовано автора з використанням даних [10]

Таблиця 2

Характеристика респондентів

Стать			
Чоловіча – 56%		Жіноча – 44%	
Вік			
До 25 років – 7%	25–45 років – 49%	45–60 років – 41%	Понад 60 років – 3%
Місце проживання			
Місто – 57%		Сільська місцевість – 43%	
Походження*			
Народилися і живуть у селі – 44%	Народилися у селі, але більшість часу перебувають у місті – 24%	Батьки жили у селі, але переїхали до міста – 12%	Народилися у місті й ніколи не жили у селі – 6%
Деякі покоління роду живе у місті – 5%	Зростали у місті, але часто перебувають у селі – 13%	Живуть у місті, але гостюють чи мають будинок / дачу у селі – 11%	Народилися у селі, жили у місті й повернулися у село – 8%

*Примітка. Респонденти у відповідях могли обрати більше, ніж одну категорію.

Джерело: сформовано автора з використанням даних [10]

Напрямами вирішення наявних проблем у сільській місцевості (що рівною мірою актуально й для міських агломерацій, хоча за суспільним стереотипом питання розглядається як не таке гостре [9]) визначено створення робочих місць (82%), забезпечення благоустрою (73%), доступність освіти, культури, охорони здоров'я (45%), організованого дозвілля (29%), Інтернету (27%), надання екстреної допомоги (25%), можливість

вироснути овочі, фрукти, квіти й самостійно забезпечуватися себе продовольством (23%), перебувати у природних умовах (17%), централізованого забезпечення електроенергією, водою й водовідведенням, газом, теплом (15%), благоустрою (13%), планування території, паркових зон, спортивних та дитячих майданчиків, ландшафтного дизайну (11%), зниження рівня злочинності (8%). Показово, що для сучасних людей доступність Інтернету є більш важливою, за можливість викликати швидко (привичаючись до наявної ситуації мешканці самотужки чи за участі інститутів громадянського суспільства намагаються вирішити цю ситуацію, а організація благоустрою та дозвілля, якісні навчання й охорони здоров'я, доступність культури та спорту, забезпечення комфорту зробить життя у селі привабливим для всіх категорій громадян. Так, найвищими оцінено перспективу переселення у сільську місцевість тимчасово переміщених осіб (52%), ті, хто народилися й зростали у сільській місцевості (43% – вони ж потенційно мали найвищий досвід та схильність проживання у сільській місцевості), особи, які можуть працювати дистанційно (41%), активна екологічних орієнтована молодь (28% – нараз саме вони стали ініціаторами чільних екологічних рухів та організаторами екологічних й родових поселень), забезпечені пенсіонери (25%), багатодітні сім'ї (15%), заможні громадяни, які завершили кар'єру (таким, зокрема є досвід країн Європи) або мають вільну можливість працювати у місті, проживаючи у селі (13%), самозайняті (13%), демобілізовані (6%). При цьому селяни більш прихильно ставляться до переїзду заможних пенсіонерів, переміщених та багатодітних осіб внаслідок нижчих витрат на проживання та можливості забезпечення житлом й іншими ресурсами. Зважаючи на євроінтеграційні вектор розвитку України саме політика сільського розвитку та згуртованості, сталого розвитку та людиноцентризму на місцях має стати пріоритетним напрямом всіх змін, а кожен населений пункт комфортним місцем проживання його мешканців у гармонії з природою, місцем відродження добробуту, економіки, центром капіталізації та розвитку [1-7].

Цифрові кочівники та кріптоекономіки породили нову течію екопоселень: ребілдерів. Так звані регенеративні екопоселення. Вони сповідують лібертаріанство меритократію і технократію. Такі екологічні поселення є достатньо прагматичними та технологічними з входом в 100 тис євро. Також є різні креативні лідери, які народжують щось неймовірно нове, зокрема зі сфери оази біомімікрії духовного просвітлення, а все ж переважно з вибіркового входом для своїх. Ліві рухи несумісні з войовничими правими націоналістами та технократичними лібералістами в силу свого антиконсюмеризму. Проте, Digital ecovillage network долучена до мережі GEN, використовує їх практику та обмін досвідом, що є особливо цінним у питаннях спільнотворення. Україна як мережевий майданчик є найактивнішою частиною екопоселень Європи. Маючи грантове мислення європейці наразі народжують мало нових ідей та проєктів, що визначає потребу пошуку інших шляхів та ідей. Ревайлдинг, пермакультура, прикладна екологія є чудово адаптованим напрямом розвитку родових садіб та невеликих спільнот, хуторів, екопоселень, що зацікавлює значно ширшу аудиторію від бірюзових організацій до різного роду течій активістів. Вони започаткували практикувати такого роду недільні кола з спільнотами, де дуло втрачено діалог, була відсутня довіра, наявні різного роду страхи, конспірологічні домисли та досить різнобічно ідейні люди, з якими непросто буває знайти спільну мову через кроссекторальні зустрічі з представниками громад влади бізнесу. Екологічні поселення старої школи – то це лівоцентричні хіппі, пацифісти, антиглобалісти: квіти землі, які вірять в одну планету і одне людство. Церухає їх в бік маргіналізму, коли вони на думку політики не в тренді. Спільноти, шукаючи вихід з наявної ситуації, переселяються у більш віддалені від конфлікту та менш заселені регіони, формуючи власну економіку на основі ревайлдингу та низьких пермакультурних технологій виживання в умовах постапокаліпсису.

Діяльність таких структур тримається на ентузіастах. Іспанська екопоселень «RIVE» – одне 100 з найбільших у Європі, налічує кілька активістів які щось роблять.

Схожа ситуація у Швеції та інших країнах. Співпраця екологічних та родових поселень з міжнародною екологічною організацією Global Ecovillse Network (GEN) та, зокрема з її європейським відділенням, яке очолює Роберт Холл, виявило, що названі проблеми мають глобальний характер. Основною метою GEN є обмін інформацією між проектами у світі щодо створення спільнот, які живуть в гармонії з природою та поширення інформації про це у світі за допомогою семінарів, інформаційних бюлетенів, освітніх програм, веб-сайту. GEN має статус консультанта при агентстві ООН ECOSOC. Наразі Європа рухається в сторону правоцентричних поглядів, НАТО готується до великої війни.

Український рух екологічних поселень у складі GEN наразі налічує п'ять років. Все базується на мотивації, чому так а не інакше. За цих умов хутір, невеличке екологічне чи родове поселення уявляється як сакральна казка, коли з дитинства мріяв/ла про село, садок вишневий коло хати, вареники з вишнями на пару, тоді як місто може запропонувати комунальні платежі, квартиру, роботу, борги, а у селі – власний клаптик землі, тиша та спокій, вода джерельна, повітря чисте, повний погріб консервацій і ніякі гаджети не потрібні. Ідеально себе почуваєшся у кризу. Терапія на грядках все під рукою і в аптеку йти не треба, – всі зіллячка в лісі, а хліб на заквасці. Дехто село розглядає як дачу, працюючи у місті, соціалізуючи дітей. Перспектива розвитку як сіл так і поселень наших дауншифтерів несподівано прийшов з вимушеною міграцією урбанізованого півдня в глиб країни. Поселенці погоджуються, що глина та солома – це екологічно та дешево, а місця для поселень обираються мальовничі [12].

Спільноти вирішують багато питань життєдіяльності та соціалізації. Соціалізація – важлива і невід'ємна складова. На якій все то життя і тримається. Якщо звісно немає спільноти. Найцікавіше коли спільнота досягає того необхідного максимуму, спочатку 3-5 сімей а далі 20-30 сімей. Понад 60 наразі не є представленим в Україні. Соціалізація та ріст поселення відкриває нові можливості, зокрема у питаннях освіти дітей, зацікавлення підлітків та включення в роботу громади села, стратегічного планування розвитку територій та інфраструктурні рішення, коли можна зробити дамбу, щоб вирішити питання води і зсувів, запустити аграрне виробництво чи якогось крафту, зареєструвати ФОПи та громадські організації, допомогти громаді отримати гранти, перезапустити роботу освітніх й культурних закладів та комунальних господарств, запустити фестивалі і ярмарки, ремесла і різного роду нові течії розвитку в регіоні. Місцева влада поступово включається в розуміння того, що ці дауншифтери не лише «нерви тріпають» за звалища і «кошмарять» лісників та фермерів», але можуть наповнювати життя громади свіжими ідеями та проектами щодо розвитку. Інколи навіть кооперація двох сімей дауншифтерів може серйозно прискорити процеси та впливати на процеси, які мають місце далеко за межами їх власних ділянок. І це можливо завдяки кооперації та єднання домогосподарств у спільноту. Інколи звісно людям легше знайти спільну мову чи однодумців не в одному поселенні, а у сусідніх. А значно стійкішими моделями спільнот є мережі, а в нашому випадку родових поселень, спільнот хуторів, та укрупнення існуючих.

Ми робимо емпатичні кола. Хоча в наразі теж є криза стосунків та втома (дається в знаки психологічне навантаження останніх років) й часто неможливість бути почутим та криза особистих стосунків теж. У діючих поселеннях проводять цілу низку заходів покращення психологічної ситуації, зокрема такі підходи: 1) емпатія та активне слухання, намагання глибше зрозуміти почуття і досвід інших, а активне слухання допомагає людям відчувати себе почутими та краще осмислити власні емоції; 2) спільне виявлення емоцій через діалог, роздуми та спільне аналізування досвіду допомагає краще зрозуміти свої відчуття, бо іноді люди можуть не розуміти або не усвідомлювати глибину власного болю; 3) шкали самооцінки з метою визначення емоційного стану (хоча вони можуть бути суб'єктивними, але надають можливість людям оці-

нити свій біль на більш конкретному рівні); 4) індивідуальний підхід (кожна людина унікальна, і те, що є болючим для одного, може не бути таким для іншого – важливо підходити до кожної історії індивідуально); 5) професійна допомога (у деяких випадках може бути корисно звернутися до професіоналів, таких як психотерапевти чи психологи, які спеціалізуються на обробці емоційного болю [2-9]).

Системне лідерство як інструмент розв'язання конфліктів розширює свій спектр засобів не лише внаслідок наукової роботи й міждисциплінарного обміну, але й через відновлення національних практик, випробуваних віками. Однією з них є комунікація «Миротворчі кола», яка позитивно зарекомендувала себе у посиленні взаємодії між органами влади, місцевого самоврядування, бізнесу та іншими інститутами громадянського суспільства. Це дуже давній інструмент запозичений в канадських індіанців. Він орієнтований на організацію кола відновлення комунікації між конфліктними сторонами, які можливо ніколи до цього не комунікували у такому складі. Апробація методики проведена на основі досвіду Брониківської сільської ради, на території якої дію три родові поселення. Являючи інноваційну структуру соціуму ці моделі суспільства майбутнього вже створюються людьми на основі Законів Всесвіту, гармонії Людини та Природи, відповідальності за власне життя та навколишній простір, що саме сприяє розв'язанню багатьох проблем сучасного суспільства [13]. Наприклад у нашому випадку – це громадські активісти, екологи, голови територіальних громад, агрохолдинги, лісники – зазвичай конфліктні сторони на локальному рівні і запропонувати їм почути одне одного.

Враховуючи складність ситуації, якою ви ділитесь, важливо пам'ятати, що ви робите важливу роботу, надаючи простір для вираження та обробки складних емоцій, в утому числі через світові процеси очікування війни внаслідок клімату, міграції, технологій, браку ресурсів – все радикально змінюється і потрібен новий переділ на цій блакитній планеті з відкритим мультикультурними суспільством, формуючи простір довіри та взаємної підтримки в країні людей вільного вибору. Все вирішує вибір. Для прикладу в екологічне поселення у Словенії розміщене у приміщенні діючої кам'яної церкви. Церква діє один день на рік і тоді там збирається все село, але ніхто не робить з цього проблеми, – існує суспільна домовленість. Приміщення, де живуть люди, – це келії монаха: аскетичні умови, – окрім ліжка у них є стіл, стілець та полицки з книгами, мінімальний гардероб речей в коробках. Це питання вільного вибору, коли людина може вільно усамітнитися і творити. Працюючи з екопоселеннями та адаптацією переселенців у сільську місцевість стає очевидним наскільки потрібні чоловічі руки у регіонах віддалених від цивілізації, а з іншого боку, по кілька років ці чоловіки, освічені люди з великих міст, зрідка залишають власне село. – особистий простір теж важливий.

Екологічний туризм є популярним видом туризму, який зростає в популярності. У 2019 р. до екологічного туризму в світі було залучено близько 1,6 млрд людей. Очікується, що в найближчі роки ця цифра буде продовжувати зростати. Зростаюча обізнаність про екологічні проблеми (зокрема, зміну клімату, забруднення навколишнього середовища, втрату біорізноманіття) спонукає людей шукати способи вести більш екологічно відповідальний спосіб життя, включаючи екологічний туризм, а зростаюча популярність активного відпочинку на природі стає ідеальним способом поєднати активного відпочинку на природі з екологічно відповідальним способом життя [11-13]. Розвиток екологічно відповідальних туристичних компаній, які пропонують екологічно відповідальним туристам відповідні продукти та послуги, робить екологічний туризм більш доступним і привабливим для туристів. Екологічний туризм має потенціал стати важливим інструментом для збереження навколишнього середовища та сприяння сталому розвитку, а через підвищення обізнаності про екологічні проблеми, забезпечити позитивний економічний вплив на місцеві громади і сприяти збереженню природних ресурсів.

Досягненню цих цілей сприятиме екологічний туризм як елемент стратегії сприяння сталому розвитку, збереження природи в заповідних районах та навколо них. Відповідно з проєктом ООН екологічний туризм складається з таких компонентів як збереженню біорізноманіття, підтримка добробут місцевого населення, навчання, відповідальні дії з боку туристів та індустрії туризму, реалізація невеликими групами та малими підприємствами, мінімально можливе споживання невідновлюваних ресурсів, участь місцевого населення та можливості ведення бізнесу для сільських жителів. Квебекська декларація про Екотуризм (2002) в межах Міжнародного року екотуризму, підготовлена за підсумками Всесвітнього саміту екологічного туризму обґрунтовує такі принципи його реалізації як 1) активний внесок у збереження природної та культурної спадщини; 2) залучення місцевих громади до процесу розвитку, планування та експлуатації ресурсів, сприяння добробуту населення; 3) знайомство туристів з природною та культурною спадщиною; 4) заохочення самостійних мандрівників до організації турів невеликими групами. Екологічний сільський аграрний туризм як динамічний нішевий ринок туристичної галузі має потенціал стати найпотужнішим вектором розвитку громад (світовий річний обсяг продажів становить мільярди доларів – за даними СОТ щорічні темпи зростання туристичної галузі у 1988-2020 рр. становили 7% й характеризується зростаючим ринковим трендом [8-12]). Освіта відвідувачів щодо сталого розвитку, культурного та біорізноманіття, надання користі місцевому населенню, розвиток екологічних та родових поселень стають центрами екологічного туризму та каталізаторами локальної економіки.

Відповідно до визначення GEN, екологічним поселенням визнається сільська або міська спільнота людей, які спільно прагнуть сприяти розвитку середовища через маловитратні способи життя, з цією метою інтегруючи екологічний дизайн, пермакультуру, екологічне будівництво, зелене виробництво, альтернативну енергетику, ненасильницькі практики створення громад тощо. Екологічні поселення як моделі сталого розвитку шукають ефективний та доступний спосіб запобігання деградації соціального, екологічного та духовного середовища та соціуму. Їх діяльність, інтегрована у природу, сприяє здоровому розвитку людини і може бути успішно продовжений у невизначеному майбутньому. Поселенці, цінуючи життя у спільноті, не залежать від корпорацій, централізованих джерел постачання води, продовольства, житла, електроенергії та іншого, надають перевагу спільним цінностям, у першу чергу, духовним, а поселення наразі є експериментальними майданчиками методик освіти, формування спроможної громади, у процесі збереження природних ресурсів.

Традиційно екологічні родові поселення передбачають своє життя з урахуванням соціальних, культурних / духовних, економічних та екологічних аспектів. Економіка екологічних родових поселень орієнтована на циклічний характер, виробництво та торгівлю натуральними продуктами харчування, а соціальна сфера – формування позитивних відносин в середині громади, здоровий спосіб життя, духовний розвиток. Відносини в громаді формуються на прозорій основі й націленим на становлення почуття належності до спільноти, з відповідальністю перед оточенням, безпекою та повагою до інших, забезпеченням здатності бути почутим. Люди зможуть брати участь у прийнятті рішень, які впливають на їх життя та життя громади. Часто такі спільноти передбачають спільне використання ресурсів та надання взаємодопомоги, впровадженні методів профілактики та охорони здоров'я, інтеграції маргінальних груп, сприянню безперервній освіті, культурному самовираженню, духовному різноманіттю, заохоченню єдності через повагу відмінностей, що знаходить своє відображення у культурних заходах, святах, збереженні культурної спадщини, її унікальності, розумінні взаємозв'язку, взаємозалежності всіх елементів життя на Землі й місця спільноти у цілому, створення мирного, люблячого, стійкого світу. Поселення прагнуть сприяти людям відчутти свій особистий зв'язок з живою Землею через щоденну взаємодію з ґрунтом, водою, вітром, рослинами та тваринами. Вони забезпечують

свої повсякденні потреби, поважаючи цикли природи, максимально вирощуючи органічні продукти харчування, забезпечуючи чистоту ґрунту, охорону природи та заповідних територій, створюючи будинки з місцевих матеріалів, інтегрованих систем відновлюваної енергетики. ХХІ ст. характеризувалося становленням мереженого укладу, який поширився світом.

У цілому альтернативні поселення поєднують риси традиційного та постіндустріального суспільства, успадковуючи розмірений порядок життя, простоту побуту, неагресивне ставлення до середовища, громадську солідарність та самоврядування за одночасної інтелектуальної насиченості, енергоефективності, використання інформаційних технологій за наявних проблем утилізації відходів, використання екологічно чистих матеріалів, відновлювальних джерел енергії, мінімальне використання мотORIZED транспорту, вирішення проблем суспільної та особистої власності, створення альтернативної грошової системи, поєднання екологічної та економічної доцільності, забезпечення справедливості управління, розв'язання внутрішніх суперечок, взаємодія з зовнішнім світом, формування об'єднуючих цінностей (розробка стратегії та тактики, план взаємного співробітництва напрацювання досвіду психологічної сумісності членів групи, перехід від жорсткої субординація на початковому етапі до самоврядування).

Оскільки живі системи є нелінійними й заснованими на взаємовідносинах та забезпеченні реалізації екологічних принципів способу життя та мислення екологічні родові поселення орієнтовані на формування людських спільнот у гармонії з природою (формування стійкого способу життя в гармонії з усіма живими сутностями у світі та у Всесвіті). Понад сорок років поселення проводять експерименти зі створення більш стійких спільнот, є експериментальними майданчиками екологічних технологій та методів зміцнення місцевої та регіональної економіки, обґрунтування механізмів ненасильницького спілкуватися, прийняття рішень на основі консенсусу, творчих реакцій на неминучі конфлікти. Екологічні родові поселення усвідомлюють роль, яку вони можуть відігравати як центри практичного та теоретичного трансформційного навчання. Вони створюють ідеальний формат навчання соціальної та екологічної діяльності за допомогою партисипативного підходу до навчання, домінанти колективного життя, а не індивідуального успіху. Екологічні родові поселення на власному прикладі ілюструють взаємопов'язану взаємодію у форматі мережі. Екологічні родові поселення активно долучаються, ініціюють та на власній території проводять навчання екологічним практикам життя, ненасильницькому спілкуванню, принципам сталого розвитку, майстер-класам очищення води, генерування енергії, пермакультурного дизайну, екологічного будівництва, оздоровчим практикам, створення та організації життєдіяльності в екологічних родових поселеннях, створення та підтримки інтернаціональної спільноти, сприяють проведенню наукових досліджень.

Висновки. Ефективне управління конфліктами. сприятиме збереженню та підвищенню ефективності діяльності та покращенню відносин. Важливо дотримуватися правил і процедур, щоб забезпечити справедливий і прозорий процес. Управління конфліктами розвивається завдяки практиці. Важливими умовами управління конфліктами важливо залишатися спокійними та професійними, не дозволяти конфлікту завести у емоційну реакцію, не приймати рішення під час конфлікту, а в разі, коли неможливо вирішити конфлікт самостійно, необхідно звернутися за допомогою до третьої сторони, яка задовольнить усіх.

Фактично мова йде про формування середовища позитивних змін через формат реалізації ідеї «Родова садиба», коли кожен індивід почувається позитивно та усвідомлює себе частиною цілого, співтворцем, творчим та відповідальним. Цьому сприяють психологічні практики ненасильницького спілкування та гармонізація відносин людини на природи. Світовий досвід та вітчизняна практика розвитку родових садиб та екологічних поселень демонструє приріст природно-ресурсного потенціалу

та здоров'я людини за одночасного зростання продуктивності праці й зменшення (унікання) конфліктів. У перспективі такий підхід є моделлю соціуму майбутнього, коли відповідальність та ініціативність індивіда раз від разу зростає внаслідок його орієнтації на примноження спільного добробуту, тоді як таким чином діють всі учасники спільноти. Перехідним етапом становлення соціуму через розвиток родових садиб та родових поселень є практика екологічного сільського аграрного туризму, коли поєднується діяльність у бідь-якій сфері життя суспільства з формування простору, природовідповідних технологій та м'якого переходу до якісно нового рівня свідомості у гармонії із Законами Всесвіту.

Список використаних джерел:

1. Родова садиба: технології, комунікації, управління, економіка, підприємництво, екологія / Васильєв М., Гончаренко М., Грабар І., Каракаш І., Якобчук В., Молодецька С., Плотнікова М. Київ : Вид-во «Ліра-К», 2021. 484 с.
2. Васильєв М., Плотнікова М. Перспективи розвитку сільських територій та Концепція «Родової садиби»: соціально-екологічний аспект. *Вісник ЖНАЕУ*. 2014. № 2, Т. 4, ч. II. С. 412–423.
3. Кропивко М. Родові садиби – альтернативний шлях розвитку сільської території. *Регіональний вимір*. 2016. URL: <http://surl.li/pzxif>
4. Присяжнюк О., Васильєв М., Плотнікова М. Стратегічні орієнтири розвитку національної економіки. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2016. Вип. 2 (13). С. 187–196.
5. Васильєв М., Плотнікова М. Пріоритети інвестиційного розвитку сільських поселень. *Вісник Одес. нац. ун-ту ім. І. І. Мечникова. Серія: Економіка*. 2013. Т. 18. Вип. 1. С. 162–171.
6. На Вінниччини з'явилося автономне родове екопоселення. *Bid Seeds*. 2021. 18 травня. URL: <http://surl.li/pzxmt>
7. Автономна родова садиба. URL: <http://surl.li/pzxns>
8. Slow living у селі. Як Іванка Дячук досліджує життя в будиночках серед природи. URL: <http://surl.li/pzxku>
9. Plotnikova M., Prsyazhniuk O., Shvets T. et al. Family Homestead as an Innovative Project for the Development of Tourism, Entrepreneurship and Management of Socio-Economic Systems / In: Alareeni B., Hamdan A., Khamis R., Khoury R.E. (eds.) *Digitalisation: Opportunities and Challenges for Business*. ICBT 2022. *Lecture Notes in Networks and Systems*. 2023. Vol 621. Springer, Cham. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-26956-1_73
10. Про опитування щодо сільських проблем і певні висновки. *Інститут громадянського суспільства*. 2024. URL: <http://surl.li/qprk>
11. Yakobchuk V., Plotnikova M. Blockchain As A Technology Administration Of Family Homestead Settlements. *Proceedings of the 9th International Scientific Conference Rural Development 2019*. URL: <http://surl.li/qprpy>
12. Кропивко М. Організаційні особливості створення родових садиб як альтернативної форми розвитку господарств населення. *Journal: Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Economics"*. 2015. Vol. 2(2). P. 24–29
13. Тиравський В. Коефіцієнт народжуваності в Україні впав до катастрофічно низького рівня – дослідження. *Foreign Ukraine*. 2023. URL: <http://surl.li/pvubf>

References:

1. Vasyliiev M., Honcharenko M., Hrabar I., Karakash I., Yakobchuk V., Molodetska S., Plotnikova M. (2021) Rodova sadyba: tekhnolohii, komunikatsii, upravlinnia, ekonomika, pidpriemnytstvo, ekolohiia [Family Homestead: technologies, communications, management, economics, entrepreneurship, ecology]. Kyiv: «Lira-K», 484 p.
2. Vasyliiev M., Plotnikova M. (2014) Perspektyvy rozvytku silskykh terytorii ta Kontseptsiiia «Rodovoi sadyby»: sotsialno-ekolohichniy aspekt [Prospects for Rural Development and the concept of "Family Estate": socio-ecological aspect]. *Bulletin ZhNAEU*, vol. 2, is. 4, part. II, pp. 412–423.
3. Kropyvko M. (2016) Rodovi sadyby – alternatyvnyi shliakh rozvytku silskoi terytorii [Family Homesteads – an alternative way of Rural Development. Regional dimension]. *Rehionalnyi vymir*. Available at: <http://surl.li/pzxif>

4. Prysiazhniuk O., Vasyliiev M., Plotnikova M. (2016) Stratehichni oriiientyry rozvytku natsionalnoi ekonomiky [Strategic guidelines for the development of the national economy]. *Naukovi pratsi Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii*, vol. 2(13), pp. 187–196.

5. Vasyliiev M., Plotnikova M. (2013) Priorytety investytsiinoho rozvytku silskykh poselen [Priorities of investment development of rural settlements]. *Visnyk Odes. nats. un-tu im. I.I. Mechnykova. Serii: Ekonomika*, vol. 18(1), pp. 162–171.

6. Na Vinnychchyny ziiavylosia avtonomne rodove ekoposelennia [An autonomous ancestral eco-settlement appeared in the Vinnytsia region] (2021). *Vid Seeds*. Available at: <http://surl.li/pzxmt>

7. Avtonomna rodova sadyba [Autonomous Family Homestead]. Available at: <http://surl.li/pzxns>

8. Slow living u seli. Yak Ivanka Diachuk doslidzhuie zhyttia v budynochkakh sered pryrody [Slow living in the village. How Ivanka Dyachuk explores life in cabins in the middle of nature]. Available at: <http://surl.li/pzxku>

9. Plotnikova M., Prysiazhniuk O., Shvets T. et al. (2023) Family Homestead as an Innovative Project for the Development of Tourism, Entrepreneurship and Management of Socio-Economic Systems / Alareeni B., Hamdan A., Khamis R., Khoury R. E. (eds.) *Digitalisation: Opportunities and Challenges for Business*. ICBT 2022. *Lecture Notes in Networks and Systems*, vol. 621. Springer, Cham. Available at: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-26956-1_73

10. Pro opytuvannia shchodo silskykh problem i pevni vysnovky. Instytut hromadianskoho suspilstva [About surveys on rural issues and certain conclusions. Institute of civil society] (2024). Available at: <http://surl.li/qrprk>

11. Yakobchuk V., Plotnikova M. (2019) Blockchain As A Technology Administration Of Family Homestead Settlements. *Proceedings of the 9th International Scientific Conference Rural Development*. Available at: <http://surl.li/qrpry>

12. Kropyvko M. (2015) Orhanizatsiini osoblyvosti stvorennia rodovykh sadyb yak alternatyvnoi formy rozvytku gospodarstv naselennia [Organizational features of creating Family Homesteads as an alternative form of development of households]. *Journal: Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Economics"*, vol. 2(2), pp. 24–29.

13. Tyravskiyi V. (2023) Koeffitsiiient narodzhuvanosti v Ukraini vpvav do katastrofichno nyzkoho rivnia – doslidzhennia [The Birth Rate in Ukraine has fallen to a catastrophically low level – research.]. *Foreign Ukraine*. Available at: <http://surl.li/pvubf>